

Dispvtationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 4. Quomodo creare conueniat Deo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](#)

extender se potest, quantum ipsa Dei omnipotencia. Recolantur quæ diximus disp. 7. de versione Dei, num. 11. & 12.

alio genere imperfectiora. Vnde homo qui potest producere hominem, non potest producere aquilam.

Collige tertio, Heinricum quodlib. 6. q.

perperam affirmare Patrem, ex parte intellectus, produxit creaturas per filium,

sive per sapientiam productam: & ex parte voluntatis, per Spiritum S. sive per amorem productum; ut per principium formale proximum eas liberè producendi: quippe filium esse Patrem notitiam practicam, quæ formaliter intelligit quid faciendum sit: Et Spiritum S. esse volitionem efficacem, quæ efficiere velit quidquid efficit. Quæ sententia

satis refutata manet ex dictis disp. 22. sect.

1. vbi ostendimus, præter intellectum &

voluntatem, admittendam esse in Deo potentiā executiū, per quam immediatè operatur ad extra, præsente intellectione &

volitione communi. Et disp. 24. sect. 1.

vbi demontramus Filium & Spiritum S. non esse actus formales intelligendi & volendi, quibus Pater aut Deus intelligit &

velit: sed esse terminos productos a corum fecunditatibus. Omnino autem ita sensit Heinricus, nōque eius verbis aptè contentis benigno interpretatio. Vñquis in commen-

tario art. 6. q. 45. affirmans illum nihil aliud voluisse, quæm quæ sanctorum Patrum nonnulli volunt, cum p̄iunt Patrem creasse per Verbum, aut per Filium: & Verbum Patri ministrasse in creatione: & Patri, iussisse, Filium fecisse. Quibus locis

modis non aliud significare intendunt, quæm rationem originis, per quam virtus

creandi, & quidquid aliud contentit Filio, acceptum est à Patre: ut seipsum & alios exponit S. Basil. lib. de Spiritu S. cap. 8. Aliud,

inquam, planè voluit Heinricus: Nam expressè ait, Notitiam & amorem, secundum quod

suntes, esse rationes secundum quæ

creatura producturunt in esse: ita quod, in-

quit, productio creaturarum præsupponit causaliter productionem personarum: non

quia à tota Trinitate, & ita ab ipsis personis productis, producuntur creaturae secundum genus causa efficientis: sed quia sapientia &

amor producti, sunt rationes in intellectu essentiali & voluntate Trinitatis, dispositiæ & ordinatiæ ad creaturarum produc-

tionem secundum genus causa formalis: hinc quibus intellectus & voluntas es-

sentialis, cum sapientia & amore essentiali, non sufficienter disponerent intelligentes &

volentes ad ipsas creaturas producendas. Sa-

pientia enim est essentialis, est tantum speculativa: ut verò personalis, sive genita

in Verbo, est etiam practica &c. Hoc ibi

Heinricus, & alia multa, quæ prædictam

expositionem ferre non possumus.

Collige quartu, non esse verum quod do-

cent Unigenit. disp. 11. de Trinit. dub. 4. nro.

& Roris disp. CXI. de Trinit. sect. 2. &

quatuoribus, creaturas per se causaliter pro-

cedere à Deo, ut trinitas est, adeò ut creatio

per se postulet naturam diuinam existere in

tribus

31.
D. Thom.

R Epondeo cùm D. Thoma q. 45. art. 6. Recreare non est proprium solitariè aliqui personæ diuinæ: sed virtutem & actionem creandi esse communem toti Trinitati. Ratio est, quia conuenit illi secundum natu-ram sine essentiam communem, quæ ratione est potentia effectiva, quæ non minus essentialis est Deo, quæm potentia intellectiva, & volitiva. Hinc est quodd sacram Literæ opera creationis tribus personis communiter tribuunt, Ioan. 5. v. 19. Proverb. 8. v. 3. Iob. 26. v. 13. & alibi saepissime: ut ele-ganter Expendunt S. Dionys. cap. 1. de di-nin. nom. & D. August. lib. 1. de Trinit. cap. 4. & quatuor sequentibus. Hinc etiam illud axioma Theologorum, Opera Trinitatis ad extra sunt indiuisi, sumptum ex Tol-letano VI. cap. 2. & Toletano XI. in con-fessione fidei, vñ de tribus personis affir-mat, nullam sine anima vel extitisse, vel quid-piam aliquando operatam esse. Insepara-biles enim innueniuntur & in eo quod sunt, & in eo quod faciunt. Et priori loco dixit totam Trinitatem cooperatam esse forma-tionem suscepisti hominius id est, Christi) quo-mam inseparabilitas sunt opera Trinitatis. Intellige effectu: Nam terminative, & vnitivæ, ac veluti passim, suscepisti illa ho-minis, seu potius humanitatis per Incarna-tionem, non fuit communis Trinitati, sed so-lius Verbi. Efficienter tamè omnium fuit.

Vnde collige primò, in proprio loqui Val-entiam disp. 23. q. 2. punct. 3. ait enim crea-turas procedere à personis diuinis secundum proprietates personales. Neque enim procedunt à proprietatibus persona-rum secundum ipso proprie: sed secundum es-sentialia & communia, in quorum ratione personalia non sunt formaliter ut talia. Ideoque Lateranensi cap. Firmiter, definit Patrem, Filium & Spiritum S. esse vniuersorum principium. Pater autem, ut Pater, & Filius, & Spiritus S. utrales, no-funt vnum, sed trix. Ergo non ut tales, ne-que ratione proprietatum, sunt principium crea-turarum; sed ut Deus, & secundum es-sentialia, quæ sola est vniuersorum principi-um, ut ait item Concilium cap. sequenti.

Collige secundò, non modo crea-turas non procedere re ipsa à personis ut talibus, sed nec posse procedere. Ratio est, quia non sunt formaliter potentia executiva, quæ est principium professionis crea-turarum. Ne-que obest quod pateritas sit principium Pa-teris, qui est infinitè perfectior crea-turis. Non enim quicquid potest producere aliquid perfectius, potest producere quæ sunt in

32.
Valent.

Non potest esse propria-
tus per
se diui-
nis.

33.

Non potest

esse diui-

nis.

34.
35.
36.
37.
Ratis.
Praefessio-
nes diuinæ
non sunt
exemplar
creaturæ,
ne-
que ab ip-
sis præsup-
ponuntur
per se.

Creatio per se non postulat tria supposita diuinæ. tribus suppositis: & tres personæ diuinæ sint per se requista ut Deus creet & operetur extra se. Quod probat Quinigahac vniuersitate ratione. De essentia creationis est esse ab omnipotentiæ diuinæ. Ergo & ab omnibus suppositis connaturalibus omnipotentiæ: ita ut si ab aliquo non esset per locum intrinsecum, foret diuersæ rationis ac nunc est. Nam productio procedens ab aliqua vi producendi, per se procedit à supposito connaturali prædictæ vi exiutis. Suppositum vero connaturale omnipotentiæ est tripes. Ergo creatio per se petit tria supposta à quibus procedat.

Respondeo negando primam consequentiam. Ad cuius probationem, dico productionem precedentem ab aliquo vi producendi, non procedere per se à supposito eius connaturali, quæ suppositum est: ita ut ratio suppositi sit causa per se operationis: aut ex vi operationis requiratur per se ac necessarij, adeò vi operatio non esset futura simpliciter, aut non esset futura talis, si re ipsa, vel per lqcum intrinsecum non esset ratio illa suppositi: sed tantum procedere per se ab ipsa virtute operandi, quæ deummodo existat, sive in suppositio connaturali, sive non, perinde operatur. Quemadmodum humana res Christi existens in Verbo, perinde exercet actiones suas naturales, ac si existeret in proprio supposito. Et virtus operativa accidentiū perinde agit, sive sint in subiecto connaturali & conuenienti, ut calor in igne; sive in disconuenienti, ut calor in aqua; sive extra omne subiectum, ut accidentia Eucharistica. Sic igitur omnipotentiæ diuinæ, si per locum intrinsecum non esset in tribus suppositis, aut careret omni hypostasi sibi connaturali, & sine illa maneret integra, perinde creare & operari posset. Quare creatio ex vi sua non postulat per se tria supposta diuinæ.

Secundò, Didacus Ruis disp. illa C XI. sect. 2 num. 1. affirmit diuinæ processiones esse causam exemplarem processionis creaturarum, tanquam aliud primum & perfectissimum in genere processionis, quod est mensura ceterorum sui generis. Peculiariter autem processionem Verbi esse causam exemplarem quarumquaque processionum intellectualium: & processionem Spiritus S. quarumquaque emanationum per voluntatem. Et hoc affirmat à nemine negari. Deinde addit num. 5. & 6. personas Verbi & Spiritus S. per se & formaliter requiri, in genere scilicet causæ efficientis, & non tantum exemplaris, ad creandum, quatenus personalis quidditas Verbi terminat intellectionem. Unde fit ut Pater sine Verbo non possit esse loquens, neque dicere vel mandare vt res fiant. Personalis vero quidditas Spiritus S. sic terminat diuinum amorem, vt Deus spirator non possit esse completere atque perfectè donator respectu creaturarum, nisi procedendo Spiritum sanctum.

Tomus I.

Ad quod probandum adducit sed. 3. & sequentibus, testimonia Scripturæ, & Patrum, affirmantium Deum omnia creare per Verbum, & per Spiritum sanctum. Ex quibus difficultiores sunt, quæ significant non posuisse sine illis creare, & per illos, ut per virtutem creandi, omnia fecisse. Quia si sunt quæ sequuntur: Athanasius orat.

Athanas.

contra Arianos prope initium, *Si non sit Filius, quomodo Deus creator esse dici poterit?* Si quidem per Verbum in sapientia omnia sunt, sine quo nihil fieri poterit. Et circa medium: *Creaturas certe impossibile erat sine verbo fieri.* Ut enim lux radiis suis omnia illuminat, & sive eius radiis nihil illuminari quiverit: ita quoque Pater, veluti per manum, in Verbo suo operatus est omnia. & sine eo nihil facit. Basilius lib. 5. contra Eunomio proprie Basili. medium, *Qui Filium tollit, is creationis omnium principium abstulit.* Principium enim est substantie omnium Dei Verbum, per quod omnia facta sunt. Qui Spiritum auferit, perfectionem eorum, que sunt, abscondit. Nam que sunt, emisione & participation spiritus sunt. Nimis iuxta illud Iudic. 16. *Dixisti, et facta sunt: misisti spiritum tuum, et creata sunt.* Cyrillus lib. 2. in Ioan. cap. 135. in fine, *Quomodo secundum (ut ita dicam) ac solus absque Filio Pater operabitur: cum virtus tua quæ operatur, sit Filius?* Et lib. 1. Thefaori cap. 1. longè ante medium. *Quemadmodum sol manuam sine splendore ac tunc sua luce poteris: sic nihil unquam operabitur Pater, nisi per Verbum suum.* Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Ideo & dixerat, & brachium Dei nominatur, quia quasi per manum, omnia Deus per ipsum operatur. Augustinus lib. 2. de Genesi ad lit. August. cap. 6. post medium. *Quia ergo nihil creare posset, &c. cuius creandi ratio (si tamen ratio recte dicitur) non in Dei Verbo Patri coetero, coetera vita vivere: propriæ Scriptura, triusquam insinuat unquamque creaturam, eo ordine quo conditam dicit, respicit ad Dei Verbum: prius ponens.* Et dixit Deus fiat lumen. *Nor enim intentus illa causa rei creandi, quam in Verbo Dei non intentus creari debuisse.* Damascenus deinde in epistola de Trifilio proprie med. Verbum & Spiritum sanctum appellat virtutes subsistentes Patris. Argumentatur etiam Ruis hoc ratione sect. 6. numero Ruis 8. Nullus artifex operari potest exterius, nisi prius eliciat immanentes operationes intellectus & voluntatis, ex quibus procedant operationes transentes. Sed Verbum & Spiritus sanctus, sunt operationes immanentes, quasi in facto esse subsistentes: ergo &c.

Sed his omnibus oppono primo consensum communem Theologorum vulgo contrarium sentientium, ut ait ipse Quiniga loco supra citato. Nominationem vero nobiscum sentiunt D. Thom. q. 45. art. 6. in fine. D. Thom.

Ecc.

Magist.
Scot.
Durand.
Caietan.
Molina.
Vasq.
Suar.

40.

Basil.

Chrysost.

Paul.

26.

I. epist.

Hebræos.

2.

cuius.

verba.

hæc.

sunt.

non.

tanquam.

facere.

non.

posse.

habet.

exemplar.

sufficiens.

ad illas.

producendas.

42.

Soluuntur.

arguerem.

contra.

sententia.

creent.

similiter.

per.

omnipotentiam.

eandem.

illis.

omnibus.

communem.

tamen.

illæ.

est.

Patre.

qua.

de.

Thomist.

ibidem.

& alijs.

Recentiores.

corporis Magister in 2. dist. 13. cap. Hic
queri solet, & cap. vlt. Scot. quodlib. 8.
art. 19 in fine, Durand. in 1. dist. 29. sub
finem, Caietan. Bañes & alij Thomista ad
arts cit. D. Thomæ, Molina & Vasq. ibi-
dem, & disp. 152. num. 5. Suar. lib. 1. d.
Trinit. cap. 11. & alij Recentiores.

Oppono secundò sanctos Patres disertè
affirmantes Patrem non esse ipsum auxilio Fi-
lii ad creandum. Et Patrem non habere opus
auxilio Filii; neque Filium auxilio Spiritus
sancti vel auxilio Patri: ut aiunt Basil. lib.
de Spiritu S. cap. 8. paulo post med. & cap.
16. multò ante medium, & Chrysost. ho-
mil. 2. in epist. ad Hebreos fere initio, cu-
ius verba hæc sunt: Per quem fecit et se-
cula: non tanquam per aliquod instrumentum, nec
tanquam facere non posse. si ei non porrexit
et dexteram Pater.

Tertiò dico, Deum quidem possedit vi pro-
cessionibus diuinis ut causa exemplari,
cum generatim omnium productionum ad
extra: tum speciatim easum quæ sunt ab in-
tellectu & voluntate creatura, propter ali-
quasi licet valde imperfectam similitudi-
nem quam cum illis habent. Veruntamen
creaturas, & earum creationem, non per se
postulare huiusmodi causam exemplarem:
sed illis sufficere quod Deus in sua cognitio-
ne practica & essentiali rebus, ut à se fieri
possunt, habeat exemplarum sufficiens ad illas
producendas.

Quartò dico, creaturas procedere à Deo,
ut dicente seu mandante ut sint, & ut vo-
lente seu donante illis esse, non formaliter
per dicere & velle notionale, quæ tales vel
per actus intelligentia & voluntatis, ut cre-
minatos ad personas Filii & Spiritus sancti,
tanquam terminos secunditatis ipsorum:
hoc enim per se non requiritur ad dirigen-
dam & applicandam omnipotentiam ut ope-
retur: sed per intelligere & velle essentiali-
e communè tribus personis, cum libera
habitudine voluntatis ad creaturas quas Deus
vult producere. Et hæc sufficiunt ut Deus
mandet, & dicat, respectu creaturarum,
sitque perfectè donator in genere cause effi-
cientis per se necessaria ad earum creatio-
nem.

Quintò, ad Scriptura & Patrum testi-
onia generalia Respondeo primò, Deum aut
Patrem, dicere creare omnia per Verbum, &
per Spiritum sanctum: qui licet tres perso-
nes creant simul immed' atè & æqualiter per
omnipotentiam eandem numero, illis om-
nibus communem: tamen illæ est in Patre
per se, & non ab alio; qua de causa Patri
specialiter tribuitur omnipotenter, & crea-
cio, in symbolo Apostolorum, & Nicæo.
In Filio autem, & Spiritu sancto, est per
communicationem, ut accepta à Patre vi-
suarum processionum. Vnde Filius & Spi-
ritus S. habent omnipotentiam cum subor-
dinazione quadam originis ad Patrem, qui
idcirco dicitur per illos creare, tanquam si
bi subordinatos originaliter quoad virtu-

tem creandi, & consequenter quoad illius
vsum, & quoad reliqua quæ sequuntur ex
omnipotencia.

Respondeo secundò, Deum aut Patrem
dici creare per Filium & Spiritum S. in sen-
su appropriatio: quatenus creare per actum
intellectus, qui appropriatiue tribuitur Fi-
lio, ed quod procedit per viam intellectus,
eaq; & causa dicitur sapientia genita, & idea,
exemplar, & ratio cuiuslibet operis: & per
actum voluntatis, qui specialiter tribuitur
Spiritui sancto, ed quod procedit per viam
voluntatis. Ita tamen ut ha personæ sint
causa creaturarum, non per sua notionalia,
sed inquantum includunt essentialia attributa
intellectus & voluntatis. Quam respon-
sionem sum ex D. Thom. q. 45. art. D. Th.
6. in corp. vbi sic habet: Deus est causare
rum per suum intellectum & voluntatem,
sicut artifex, rerum artificiarum. Arti-
fex autem per verbum in intellectu concep-
tum, & per amorem suu voluntatis ad al-
iquid relatum operatur. Vnde & Deus Pa-
ter operatus est creaturam per suum Ver-
bum, quod est Filius: & per suum amorem
qui est Spiritus sanctus. Et secundum hoc pro-
cessiones personarum sunt rationes produ-
ctionis creaturarum, inquantum includunt
essentialia attributa, quæ sunt scientia &
voluntas. Hucusque S. Thomas.

Respondeo tertio speciatim, loca felata
sumpta in rigore nimis probare, & Adverba-
ticipi nocere, qui sect. 8. num. 8. respon-
dens huic argumento pro nostra sententia,
Ad producendas creaturæ sufficit diuina sa-
pientia dirigendo, & diuina volitio sue a-
mor impellendo seu liberè determinando,
neconon omnipotenter exequendo. Sed ista
perfectè conueniunt Patri p̄dū ratione,
quā generet Filium, & spiritū Spiritum
sanctum. Ergo Deus creare posset, licet
fūt utrīcunq; tam unū persona. Respondens
inquam, huic argumento, concedit ad pro-
ducendas creaturæ sufficere p̄dicta attributa
in ratione cause integræ aque comple-
ta. Sed ait non sufficere in ratione
conditionis sine qua non, sive applica-
tions ad operadū. Nam iū hoc genere requiri-
runtur Verbum & Spiritus sanctus, id est,
requiruntur non ut virtus producendi, &
in ratione cause, quæ sine illis est integræ
& perfectæ: sed tantum ut conditionis sine qua
non. Atqui loca illa Patrum in rigore
sumpta significant requiri ut causa &
ut viuēt. Hoc enim sonant verba illa
Athanasij, Per verbum omnia sunt. Et, velut
per manū in verbo suo operatus est omnia. Et
illa Basilij, Principium substantie omnium
est Verbum Dei. Et illa Cyrilli, Virtus
eius, quæ operatur, est Filius. Idemque sibi
vult comparatio solis & lucis ab eodem al-
lata. Et iē quod ait Augustinus Verbum
esse rationem operandi, & causam rei crea-
tæ in eo inveniri: in ratione illa scilicet.
Ac denique Damascen. Verbum & Spi-
ritum sanctum appellat, virtutes subsistentes

Patris. At mera conditio ad agendum necessaria, non est pars agendi. Adde quod non apparet, neque ostenditur a Didaco Ruis, quomodo intelligentia eius quod faciendum est, & voluntas efficax illud faciendo, non sufficient ad applicandum hanc potentiam ad opus exequendum; sed requirantur necessariū Verbum & Spiritus S. in ratione conditionis sine qua non, sive applicationis ad operandum.

Dico ergo loca illa, non in rigore ut sonant, sed benigne explicanda esse. Nempe quod velint Patrem omnia creare per Verbum, & per Spiritum S. modis superius explicatis; id est, per omnipotentiam a se in illos deriuatam, & per intelligentiam ac voluntatem illis specialiter & appropriatae attributam ratione sua originis. Cum autem dicunt non potuisse sine illis creare: intellige, sine attributis intelligentiae, voluntatis, & omnipotentiae illis communicatis, & Quidem prius ex parte subjecti, sive origine necessitatis, quam liberè operetur extra. Quæ communicatio si non esset: revera sequeretur intelligentia, voluntas & omnipotencia diuina. Quia non esset essentia diuina, quæ nequit esse nisi sit infinite simpliciter perfecta: & non esset talis, nisi esset communicabilis, ac necessariò communicata tribus personis. Vel etiam quia sapientia diuina, per quam Deus omnia creavit, revera non posset existere, nisi subsisteret in Verbo tanquam in termino sua existentiæ, per ipsam ut secundam productum. Et amor diuinus similiter non posset existere, nisi subsisteret in Spiritu sancto, tanquam in termino sua existentiæ, producto per ipsum: vt ait idem author numero proxime citato. Quod si aliqui Patrum plus intendunt probare contra haereticos: recolendum est id quod alibi notauimus cum Cornelio à Lapeide, canon. I. in Paulum, ipsorum interdum dilputando contra haereticos, declinasse aliquantulum ad alterum extremum. Aliquando etiam multa dicunt contra illos argumentando ad hominem, ex principijs ipsorum proprijs, licet non veris.

Ad ultimum Ruis argumentum, sumptum ex ratione, Respondeo artificem non posse operari exterius, nisi prius eliciat operationes immanentes intellectus & voluntatis, necessarias ad opus externum exequendum: cuiusmodi sunt cognitio operis faciendi, & volitio efficax applicans potentiam executuam. At procelaciones personales non sunt tales actus in Deo. Sufficiuntque illi, & tantum per se requiruntur ad creandum, cognitio essentialis practica, sive idea creaturæ producenda, & voluntas efficax applicans diuinam omnipotentiam ad creandum: Sic ut artifici creato sufficiunt cognitio & voluntas efficax operis faciendi, vt applicet potentiam ad illud exequendum.

SECTIO V.

An Deus solus sit causa rerum omnium extra se existentium?

Hec quæstio proponitur ad refutandum errorem Gabrielis in dist. 4. q. 1. art. 3. dub. 3. littera L. & M. ubi ait, videti si valde probabile creaturas nihil agere, sed Deum solum omnia operari. Et propriè loquendo, nullum effectum produci de potentia-materiæ: sed omnem effectum verè, & propriè, immediate à sola Deo creari: causam verò secundam se habere tantum ut causam sine qua non, id est, velut conditionem, quæ positâ, Deus operatur: & quæ non positâ, non operatur. Ac denique solum apud primam causam esse vere & propriè causam: quia ipsa sola est, quæ actu suæ voluntatis proprie & verè producit rem de non esse ad esse. Et hæc imaginatio inquit, magni facit potentiam actionis in Deo: quia ponit solum Deum omnem effectum posituum secundum se, & quodlibet sui, causare principaliter & propriè, per actum proprium suæ liberae voluntatis, creaturam verò tantum concurrere ex diuina voluntatis determinatione, tanquam causam sine qua non, modo supra exposito: id est, vt paulo ante dixi, quia Deus libera sua voluntate determinauit ad presentiam, seu positionem talis creaturae producere aliam, in quam solus ipse physice influit.

Quæ doctrina primò repugnat Scriptura, tribuunt pluribus locis vim agendi & actionem creaturis. Quid cùm tam frequenter affirmet, neque vspianum contrarium significet? Omnidic nos in errorem induceret, aut in errore confirmaret, nisi id verum esset. Huiusmodi loca sunt Genef. I. v. II. *Geninet terra herbam virarentem, & facientem semen, & lignum pomiferum fructum iuxta genus suum &c.* Et protulit terra herbam virarentem & facientem semen &c. Et v. 20. *Producant aquæ reptile, animæ viuentis &c.* Et Sapient. 26. v. 23. *ignis non comburens Israëlitas dicte esse oblitus suæ viuentis.* Et Marci. Terra fructificat primum herbam virarentem, deinde spicam &c. Et Luc. 21. v. 29. *Videte siculam & omnes arbores cum iam producent ex se fructus.* Et denique vix vilium est caput Scripturæ, in quo non obviatur creaturis aliqua operatio, intelligendi, volendi, loquendi, generandi, vel exequendi aliquid aliud.

Repugnat secundò sanctis Patribus, vt Basilio Nomil. 5. Hexamer. & Ambrofio lib. 3. Hexameron cap. 8. colligentibus ex cap. 1. Senef. v. II. *Geninet terra &c. plantas accepisse à Deo in semine, vel in radicibus, virtutem quandam propagatiuam,*

47

48

Creaturas
agere pro-
batur ex
Script.

49

Basil.
Ambro-